

Geachte deelnemer van het Genootschap Nederland-Aruba, geachte lezer!

Lente in Nederland. Coronamaatregelen verdwijnen als sneeuw voor de zon. In Aruba herstelt het toerisme sneller dan verwacht en trekt de economie weer aan. Begrijpelijk dat de Dia di Himno y Bandera uitbundig is gevierd. Maar het is nog geen botertje tot de boom. 'De rentelasten zijn historisch ongekend hoog', vindt het CAft. Daarnaast: hoe pakt de oorlog in Oekraïne uit voor Aruba?

Staatssecretaris Alexandra van Huffelen van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties maakte onlangs kennis met het Caribisch deel van ons Koninkrijk. Bij haar indrukken betreft zij het democratisch tekort voor Caribische landen. Dat treft, want universitair hoofddocent politicologie Wouter Veenendaal (Universiteit Leiden) schrijft daar over. Hij verwijst naar een Deense aanpak waardoor Caribische volksvertegenwoordigers zitting kunnen hebben in het Nederlandse parlement. 'De kiezers zullen dan steeds herinnerd worden aan het feit dat het Koninkrijk niet alleen in Europa ligt'.

De Arubaanse minister van Onderwijs, Endy Croes, nam deel aan het Vierlandenoverleg van Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Hij moet in 2023 bezuinigen, maar heeft daar moeite mee. 'Als wij in Aruba niet kunnen investeren in onderwijs, dan zullen wij op den duur genoodzaakt zijn te investeren in het oplossen van sociale problemen', waarschuwt hij.

Renwick Heronimo, curator van de Fundacion Museo Arubano, hield voor het Genootschap Nederland-Aruba een lezing over de waarde van het industriële erfgoed voor de nationale identiteit van Aruba. 'Wij zijn niet alleen toerisme'. Zie het verslag van zijn betoog in deze tweede nieuwsbrief van 2022. Veel leesplezier!

Nico van Grieken

Voorzitter

* * *

INHOUD

- Kennismakingsreis staatssecretaris Van Huffelen: 'Bestuurs- en uitvoeringskracht Aruba, Curaçao en Sint Maarten is te beperkt'
- Wouter Veenendaal (Universiteit Leiden) over verschillen in bestuurscultuur: 'Waarom is samenwerking in ons Koninkrijk toch zo moeilijk?'
- Economisch Bureau Amsterdam adviseert: 'Versnel en verbeter vergunningsbesluiten'
- CAft neemt Aruba onder de loep: 'Sneller herstel van toerisme dan verwacht, geef opvolging aan onze aanbevelingen'
- Onderwijsminister Endy Croes op werkbezoek in Nederland: 'Mijn ambitie is het onderwijs in Aruba te vernieuwen en te moderniseren'
- Curator Renwick Heronimo Fundacion Museo Arubano: 'Aruba is niet alleen toerisme, het heeft ook een rijk industrieel cultureel erfgoed'

* * *

Kennismakingsreis staatssecretaris Alexandra van Huffelen

‘Het ontbreekt de drie autonome landen aan een stevig fundament om een volgende crisis aan te kunnen’

‘De Caribische landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten kampen met groeiende problemen. De rechtsstaat heeft in de gehele breedte versterking. Armoede, werkloosheid en bestaanszekerheid zijn het grootste vraagstuk. Zorgstelsels lijken onhoudbaar te worden en de schoonheid en leefbaarheid van de eilanden staat onder druk’. Enkele indrukken die staatssecretaris Alexandra van Huffelen van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties opdeed tijdens haar recente kennismakingsreis in het Caribisch deel van ons Koninkrijk.

Bezoek aan Aruba. Minister-president Evelyn Wever-Croes ontmoet staatssecretaris Alexandra van Huffelen (Bron: Aruba Overheid)

De zes Caribische eilanden van ons Koninkrijk zijn stuk voor stuk prachtige samenlevingen, die een goede, hoopvolle toekomst verdienen. Er liggen mooie kansen voor elk van hen, maar om die kansen te pakken is veel werk nodig, schreef staatssecretaris Van Huffelen op 7 maart 2022 in haar ‘Hoofdlijnenbrief Koninkrijksrelaties’ aan de Tweede Kamer. ‘Er zijn grote en verschillende uitdagingen, maar het doel van onze inzet is hetzelfde: het gaat om een beter leven voor de mensen in ons Koninkrijk, het versterken van de (economische) kansen en het beschermen en behouden van bijzondere natuur en cultuur’.

Indringende ontmoetingen

Alexandra van Huffelen maakte kennis met inwoners, bestuurders en politici van het Caribisch deel van ons Koninkrijk. ‘Het waren warme, maar ook indringende ontmoetingen waarin ik de moed, veerkracht en het doorzettingsvermogen van de mensen op de eilanden heb ervaren. Zij zijn optimistisch over de ontwikkelkansen van hun eiland en zien veel mogelijkheden om te groeien tot veerkrachtige samenlevingen met een robuuste en duurzame economie en met een rijke en gekoesterde natuur en cultuur’.

‘Onderwijs sluit onvoldoende aan op de arbeidsmarkt’

Daarnaast zijn er grote zorgen: over het klimaat, de financiële stabiliteit en de beperkte bestuurs- en uitvoeringskracht van de overheden op de eilanden. ‘Op een aantal eilanden blijft het aanbod van woningen achter bij de vraag, zijn sommige wegen door achterstallig onderhoud bijna onbegaanbaar en staat de toegang tot goede zorg onder druk. Jonge inwoners verlaten de eilanden omdat het onderwijs onvoldoende aansluit op de regionale arbeidsmarkt. Al deze zorgen vragen de volle aandacht: van bestuurders, ambtenaren en maatschappelijke organisaties in het Caribisch gebied én in Nederland’.

Hulp en bijstand

Het kabinet gaat samen met de bestuurders van Caribisch Nederland aan de slag om die opgaven aan te pakken. ‘We kunnen echter alleen concrete resultaten voor mensen bereiken als we ons beter tot elkaar verhouden en onderling intensiever samenwerken. Dat geldt voor de eilanden, maar ook voor de samenwerking van Nederland met de eilanden’. Zij beklemtoont dat de drie autonome landen zelf verantwoordelijk zijn voor het reilen en zeilen in hun land. Maar, in lijn met het Statuut, kunnen zij rekenen op hulp en bijstand van Nederland als de situatie daarom vraagt.

Het ontbreekt de drie autonome landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten op dit moment aan een stevig fundament om een volgende crisis aan te kunnen, aldus Van Huffelen. ‘De bestuurs- en uitvoeringskracht is te beperkt en verschillende basisprocessen (beleidsvorming, wetgeving, handhaving, duurzame overheidsfinanciën) zijn onvoldoende op orde. En dat terwijl de landen geconfronteerd worden met uitdagingen waar een duurzaam antwoord op gevonden moet worden, zoals armoede, onderwijs, economie, natuur en klimaat’.

Groeiende problemen

De Caribische landen kampen met groeiende problemen. De staatssecretaris: ‘De Venezuelacrisis, de coronapandemie en de orkanen Irma en Maria in 2017 op Sint Maarten hebben kwetsbaarheden blootgelegd en versterkt. Armoede is verder toegenomen en ook andere factoren (zullen) drukken op de veiligheid en de leefomgeving, zoals de geopolitieke ontwikkelingen en de klimaatcrisis’.

‘Rechts-handhavingsketen is zo sterk als de zwakste schakel’

Het is helder, meent zij, dat de rechtsstaat in de gehele breedte versterking behoeft. ‘De rechtshandhavingssketen is immers zo sterk als de zwakste schakel. Lokale partners hebben onvoldoende capaciteit of middelen om hun taken uit te voeren. Hierdoor is het moeilijker om goed in te spelen op de dreigingen uit Latijns-Amerika, de criminaliteit en de verschillende vormen van transnationaal georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Op alle lagen signaleren verschillende gesprekspartners problemen met deugdelijk bestuur en integriteit. Dit is terug te zien in de resultaten van het Team Bestrijding Ondernijning (TBO) over corruptie op verschillende niveaus’.

Vreemdelingen en mensenrechten

Ook de behandeling van vreemdelingen en het naleven van mensenrechtenstandaarden baart haar ernstige zorgen. ‘Hier is te zien dat (mede door de kleinschaligheid van de landen) de verantwoordelijkheid rond migratie en mensenrechten een enorme opgave is. Ook de detentieomstandigheden in de landen vragen om extra aandacht. Dit heeft onder andere betrekking op de beperkte mogelijkheden voor gedetineerden om te werken aan resocialisatie en de detentie en behandeling van jeugddelinquenten’.

De drie landen moeten volgens haar zelf werken aan een overheid die in staat is om de uitdagingen op een effectieve manier aan te pakken en kwalitatief goede dienstverlening te leveren. ‘Op dit moment is dat onvoldoende het geval door inefficiënte werkprocessen en gebrekkig (uitgevoerd) personeelsbeleid. De regeringen van de landen erkennen dat. Ook de overheidsfinanciën zijn niet op orde. Het financieel beheer kent grote tekortkomingen, zoals blijkt uit achterstanden bij de vaststelling van jaarrekeningen en het regelmatig te laat vaststellen van begrotingen. Gevolg: voor zowel de overheden als de Staten van de landen ontbreekt cruciale stuurinformatie’.

Te hoge staatschuld

De overheden genereren op dit moment onvoldoende financiële inkomsten om noodzakelijke uitgaven te kunnen betalen, schrijft Van Huffelen. ‘Om de extra klap van de pandemie op de overheidsfinanciën op te vangen, verstrekke Nederland liquiditeitssteun via renteloze leningen. Deze leningen hielden overheden en economieën draaiende, maar verhoogden ook de (al stijgende) schuldquote. Dit is voornamelijk voor Aruba zeer problematisch, waar de schuldquote vóór de coronapandemie al te hoog was: 73% van het bbp in 2019, inmiddels 114%. Voor Curaçao is de schuldquote nu 90% van het bbp en voor Sint Maarten 73%’.

Er zijn grote zorgen over de bekostiging van de zorg en de houdbaarheid van de zorgstelsels in de toekomst. De hoge kosten lopen verder op door de toenemende vergrijzing, obesitas en suikerziekte. Op Aruba en Sint Maarten wordt al jaren door verschillende instanties, zoals het College Aruba financieel toezicht en het IMF, aangedrongen op hervormingen, omdat de zorg onbetaalbaar wordt. Van Huffelen: ‘De stijging van de kosten daarvan lijkt echter niet of onvoldoende voortvarend aangepakt te worden. De groei van de zorguitgaven moet sterk afgeremd worden en hervormingen zijn noodzakelijk’.

Onvoldoende besef klimaatverandering

Klimaatverandering vormt een grote bedreiging. ‘Ik heb tijdens mijn reis gezien dat de regeringen dit nog onvoldoende voor ogen hebben, waardoor de leefomgeving van bewoners wordt verstoord en er risico’s ontstaan voor natuur en milieu. Het tast de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de landen aan, terwijl toerisme juist zo belangrijk voor hen is. Dat geldt overigens ook voor het cultureel erfgoed, dat ook van grote waarde is voor de samenleving én voor het toerisme. Het verdwijnen of beschadigen daarvan kan grote gevolgen hebben’.

Proportionele stem van Aruba

Samenwerking, zo besluit Van Huffelen, is noodzakelijk: tussen de drie landen onderling, maar ook met Nederland, de Europese Unie en internationale organisaties. ‘Nederland heeft de landen acute hulp en bijstand verleend en de Caribische landen van het Koninkrijk hebben elkaar geholpen. Ook de komende jaren wil ik de kansen die het Koninkrijksverband biedt, optimaal benutten.

In de procedure van besluitvorming over voorstellen van rijkswet zien wij een democratisch tekort voor de Caribische landen. Daarom wil het kabinet ruimte geven voor een proportionele stem van Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Dit is vermoedelijk een langdurig traject, met verschillende oplossingsrichtingen die aanpassing van het Statuut noodzakelijk kunnen maken. Voor de zomer informeer ik u over de mogelijke oplossingsrichtingen en de voortgang van de besprekingen met de landen’.

* * *

Wouter Veenendaal, Universiteit Leiden, over verschillen in bestuurscultuur

‘Waarom is samenwerken binnen ons Koninkrijk toch zo moeilijk?’

Mooie woorden over het Koninkrijk beginnen steeds holler te klinken, schrijft Wouter Veenendaal, universitair hoofddocent politicologie aan de Universiteit Leiden, in een opiniestuk voor het Genootschap Nederland-Aruba. Koninkrijksrelaties worden gekenmerkt door een harde belangenstrijd. Een mogelijke oplossing is dat er in het Nederlandse parlement ook Caribische volksvertegenwoordigers plaatsnemen, die de Koninkrijksregering kunnen controleren. ‘Denemarken bewijst dat dit geen luchtffietserij is’.

Wouter Veenendaal

‘Onlangs bracht Alexandra van Huffelen, de nieuwe staatssecretaris van Koninkrijksrelaties, een kennismakingsbezoek aan de zes Caribische eilanden. Op de eilanden wordt het aantreden van deze staatssecretaris gezien als een kans om de verzuurde relaties met Den Haag te herstellen. Dezelfde hoop bestond echter ook bij het aantreden van de voorgangers van Van Huffelen. Ondanks de mooie woorden raakten de eilanden en Den Haag steeds opnieuw met elkaar in conflict, en er is weinig aanleiding om te

verwachten dat de Koninkrijksrelaties deze keer wel fundamenteel zullen verbeteren. Hoe komt het toch dat samenwerken binnen het Koninkrijk zo moeilijk is?

Tegenstrijdigheden Statuut

Een eerste verklaring daarvoor is te vinden in het Statuut, dat sinds 1954 de Koninkrijksrelaties reguleert. Dit Statuut bevat een aantal tegenstrijdigheden: aan de ene kant creëert het een Koninkrijk met vier landen die autonoom en gelijkwaardig aan elkaar zijn, aan de andere kant zorgt het ervoor dat één van die landen, Nederland, veel machtiger is dan de andere landen.

De Koninkrijksregering overlapt bijna volledig met de Nederlandse regering en kan alleen worden gecontroleerd door het Nederlandse parlement. Voor dit parlement hebben inwoners van de Caribische landen geen stemrecht en dat zorgt voor een al vaak besproken democratisch tekort.

Het Statuut geeft de Koninkrijksregering het recht om maatregelen te nemen die de democratie, rechtsstaat en deugdelijkheid van bestuur in de autonome landen moeten waarborgen. Hoewel de vier landen gelijkwaardig en autonoom zijn, kan in de praktijk één van deze landen dus vrijwel eenzijdig in de andere drie landen ingrijpen.

Verskillende interpretaties

Het Statuut schept ruimte voor verschillende interpretaties: Caribische bestuurders beklemtonen graag de autonomie en gelijkwaardigheid van hun landen, terwijl Nederlandse politici juist de waarborgfunctie van het Koninkrijk benadrukken. Dit laat zien dat niet zozeer de structuur van het Koninkrijk een barrière voor samenwerking vormt, maar vooral de uiteenlopende belangen aan weerszijden van de oceaan. Caribische en Nederlandse politici worden gekozen door zeer verschillende achterbannen, en moeten aan hun eigen kiezers verantwoording afleggen. Deze electorale belangen vormen een belangrijke verklaring voor het gebrek aan solidariteit en samenwerking in het Koninkrijk.

De Tweede Kamer, tijdelijk elders gehuisvest in Den Haag

Als we eerst kijken naar Nederland, zien we dat er onder Nederlandse kiezers een gebrek aan kennis, maar vooral een grote desinteresse voor het Koninkrijk bestaat. De enkele Nederlandse opinieonderzoeken waarin gevraagd werd naar de Koninkrijksrelaties laten zien dat een groot deel van de Nederlanders het liefst alle banden met de eilanden zou willen verbreken.

Directe band met Nederland

Dit standpunt werd tussen ongeveer 1970 en 1990 ook gehuldigd door de Nederlandse regering, die de eilanden gezamenlijk richting onafhankelijkheid wilde bewegen.

Uiteindelijk gebeurde precies het tegenovergestelde: de Nederlandse Antillen vielen uit elkaar en elk van de eilanden kreeg een directe band met Nederland.

Nu duidelijk is geworden dat de eilanden binnen het Koninkrijk zullen blijven, is de strategie van Den Haag erop gericht om de mogelijke nadelen van de Koninkrijksrelaties voor Nederland zoveel mogelijk te beperken. Dit betekent dat er steeds vaker en assertiever in de landen wordt ingegrepen, meest recent door de oprichting van het Caribisch Orgaan voor Hervorming en Ontwikkeling (COHO). Nederlandse politici weten dat hun kiezers over het algemeen weinig warme gevoelens hebben voor het Koninkrijk, en zullen daarom niet aarzelen zich hard tegen de Caribische landen op te stellen.

Gepolariseerde politiek

De situatie ligt compleet anders in de Caribische landen, die zeker sinds het uitbreken van de coronapandemie kampen met forse economische en sociale problemen. Alle drie deze landen hebben een turbulente en gepolariseerde politiek, die op Curaçao en Sint Maarten sinds het uiteenvallen van de Nederlandse Antillen in 2010 ook voor grote politieke instabiliteit heeft gezorgd.

Caribische politici weten dat het spelen van de anti-Nederlandse kaart het goed doet bij hun achterban en de aandacht kan afleiden van problemen op de eilanden. Zij zullen daarom niet aarzelen om Nederland te beschuldigen van neokoloniaal gedrag of van pogingen de eilanden te rekoloniseren. Door de schuld van problemen op de eilanden bij Nederland neer te leggen hoeven Caribische bestuurders er zelf geen verantwoording meer over af te leggen, wat hen een grotere kans geeft om herkozen te worden.

Dit kan verklaren waarom sommige Caribische bestuurders overgaan tot drastische, in het oog springende acties, zoals een hongerstaking (Mike Eman op Aruba), het dreigen met het verbranden van Nederlandse militairen (Clyde van Putten op Sint Eustatius) of het indienen van een beschuldiging van racisme bij de Verenigde Naties (parlementsleden op Sint Maarten).

Harde belangenstrijd

Aan beide zijden van de oceaan worden regelmatig mooie woorden over het Koninkrijk gesproken, die vanwege de terugkerende conflicten steeds holler beginnen te klinken. Als het erop aankomt worden de Koninkrijksrelaties vooral gekenmerkt door een harde belangenstrijd, die mede vanuit electorale overwegingen verklaard kan worden. Zijn er mogelijkheden om dat te veranderen? Een oplossing kan zijn dat er in het Nederlandse parlement ook Caribische volksvertegenwoordigers plaatsnemen die de Koninkrijksregering kunnen controleren. Hiermee zou het democratisch tekort in het Koninkrijk opgelost kunnen worden.

Dat zo'n hervorming geen luchtfietsrij is, wordt bewezen door Denemarken, waar de overzeese gebiedsdelen (Groenland en de Faeröereilanden) elk twee gekozen vertegenwoordigers hebben in het Deense parlement. Vertaald naar de Nederlandse situatie zou dit betekenen dat er enkele vaste zetels in de Tweede Kamer – en mogelijk ook de Eerste Kamer – gereserveerd worden voor vertegenwoordigers uit de drie Caribische landen.

Gezien de verschillen in bevolkingsgrootte zouden dit slechts een paar zetels zijn, die in politiek opzicht misschien niet veel gewicht in de schaal leggen. Aan de andere kant zou het wel betekenen dat de stem van Caribische kiezers gehoord wordt in het Nederlandse politieke debat, en dat ook andere partijen in de Kamer zich daartoe moeten verhouden. Bovendien blijken de vier Groenlandse en Faeröerse zetels in het Deense parlement soms

van doorslaggevend belang te zijn in coalitieformaties, waardoor deze vertegenwoordigers toch veel politieke macht weten te vergaren.

Meer evenwichtige koninkrijksrelaties

Een dergelijke institutionele verandering zou een betere vertegenwoordiging van Caribische kiezers in de instituties van het Koninkrijk garanderen, en kan daarmee een goede eerste stap zijn naar evenwichtigere koninkrijkrelaties. Voor zowel Nederlandse als Caribische politici zou het kunnen leiden tot een groter inzicht in elkaars drijfveren, en dat zou kunnen leiden tot het verkleinen van de bestaande tegenstellingen in politieke cultuur.

Tot slot zou de aanwezigheid van Caribische volksvertegenwoordigers in het Nederlandse parlement kunnen zorgen voor een groter begrip van en voor de eilanden onder Nederlandse kiezers, die via deze Kamerleden steeds opnieuw herinnerd zullen worden aan het feit dat het Koninkrijk niet alleen in Europa ligt’.

[Wouter Veenendaal is universitair hoofddocent politicologie aan de Universiteit Leiden. Zijn onderzoek richt zich op de effecten van bevolkingsgrootte op democratie, met daarbinnen een specifieke focus op de politiek van kleine eilanden. Tussen 2014 en 2017 verrichte hij bij het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV) onderzoek naar de zes voormalige Nederlandse Antillen.]

* * *

Advies Economisch Bureau Amsterdam:

‘Versnel en verbeter vergunningsbesluiten en verhoog rechtszekerheid vergunningaanvragers’

Versnel en verbeter vergunningsbesluiten en verhoog de rechtszekerheid van vergunning aanvragers en van de responsiviteit van de overheid. Zorg voor een coherent vergunningenstelsel, achter één loket en maak het mogelijk om efficiënt een bankrekening te openen.

‘Vereenvoudig het belastingsysteem en hervorm de arbeidsmarkt’

Dit zijn enkele prioriteiten van het Economisch Bureau Amsterdam. Het EBA bracht in opdracht van Aruba en Nederland advies uit om het ondernemings- en investeringsklimaat van Aruba te verbeteren. Er is de afgelopen tien jaar op Aruba veel onderzoek gedaan naar het ondernemings- en investeringsklimaat, maar de implementatie van verbeteringen bleef tot op heden achter, zo schrijft het EBA in zijn advies.

Rechtspositie ondernemers zwak

Er is beperkte aandacht voor de rechtspositie van ondernemers (en burgers) bij vergunningprocedures. Deze rechtspositie is zwak doordat wettelijke termijnen voor primaire besluiten ontbreken, alsmede duidelijke beleidsdoelstellingen en beoordelingscriteria en een goed functionerend systeem voor administratieve rechtsgang.

Het EBA adviseert ook om (1) het belastingstelsel te vereenvoudigen, inclusief importheffingen en procedures, (2) de arbeidsmarkt te dynamiseren (hervorming en modernisering wet- en regelgeving en beleid) en (3) digitalisering van processen bij de overheid.

'Zoveelste rapport'

Het EBA constateert dat de toepassing van vorige onderzoeken en adviezen achterblijft. 'Stakeholders met wie we in het kader van dit onderzoek spraken, vrezen voor 'het zoveelste rapport' waarmee implementatie vooruit wordt geschoven. Tegelijkertijd heeft men er vertrouwen in dat de afspraken tussen Aruba en Nederland, en de ondersteuning door het COHO, dit keer het verschil zou kunnen maken. 'Het is nu, of nooit', aldus een van de gesprekspartners'.

* * *

CAft neemt Aruba onder de loep

'Sneller herstel van toerisme dan verwacht, geef opvolging aan onze aanbevelingen'

Het herstel van het toerisme in Aruba verloopt voorspoedig en sneller dan verwacht. Het bereikt volgens de laatste prognoses in 2022 het niveau van 2019. Daarmee trekt ook de economie aan. Aruba moet nu maatregelen treffen om het aanzienlijke tekort drastisch te beperken en in 2023 een overschot te realiseren. Om verder oplopen van de omvangrijke schuld van Aruba te voorkomen is het van cruciaal belang dat de aanbevelingen van het College Aruba financieel toezicht worden opgevolgd. 'Aruba laat dit bij herhaling na', aldus het CAft.

Aruba is in februari en maart onder de loep genomen door het College Aruba financieel toezicht. De toezichthouder op de overheidsfinanciën vindt dat de overheidsschuld, die ultimo 2021 AWG 5,7 miljard bedroeg, terug moet worden gedrongen. 'Uitgavenbeperkingen en hervormingen die het groeipotentieel van de economie verhogen zijn essentieel. Met name zijn er structurele maatregelen nodig om de personeelslasten te beperken'.

Historisch hoog

In de ontwerpbegroting is een 'aanzienlijk tekort' van AWG 286 miljoen opgenomen. Dit zou betekenen dat ook dit jaar de schuld van Aruba substantieel zal oplopen. CAft: 'De rentelasten bedragen dit jaar AWG 261 miljoen. Dit is historisch ongekend hoog. De overheidsschuld bedraagt 53.000 AWG per hoofd van de Arubaanse bevolking. Het in toom houden van de overheidsuitgaven is onvermijdelijk. Het terugdringen van de personeelslasten, die in 2022 ruim 35 procent van de baten bedragen, is van imminent belang'.

In zijn brief van 8 maart 2022 over de vierde uitvoeringsrapportage van het begrotingsjaar 2021 aan de Arubaanse minister van Financiën en Cultuur noemt het CAft de sterke terugval van loon-, winst- en dividendbelasting ten opzichte van de realisatie in 2020

opvallend, 'gelet op de sterke economische groei in 2021'. Het CAft vraagt een toelichting en meent voorts dat er onvoldoende uitvoering wordt gegeven aan de maatregelen van het Beleidsplan Verlaging Personeelslasten (BVP). 'Een structurele verlaging van de personeelslasten bleef daardoor uit. Zo zijn in 2021 de overwerkvergoedingen gestegen, hoewel het BVP voorschrijft dat deze moeten dalen'.

CAft: aanbevelingen opvolgen

Het CAft constateert dat Aruba 'bij herhaling nalaat om opvolging te geven' aan zijn aanbevelingen. 'Om op korte termijn te voorkomen dat de omvangrijke schuld van Aruba verder oploopt is het van cruciaal belang dat alsnog opvolging wordt gegeven aan de openstaande aanbevelingen'. Het CAft doelt daarbij onder meer op additionele maatregelen met betrekking tot de personeelslasten voor het jaar 2022 die het niet behalen van de personeelslastennorm exclusief de korting van 12,6% compenseren.

* * *

Onderwijsminister Endy Croes op werkbezoek in Nederland

'Mijn ambitie is het onderwijs in Aruba te vernieuwen en te moderniseren'

'Als wij in Aruba niet kunnen investeren in ons onderwijs, dan zullen wij op den duur genoodzaakt zijn te investeren in het oplossen van sociale problemen'. Aldus Endy Croes, de Arubaanse minister van Onderwijs en Sport. Hij heeft moeite met de intentie om in 2023 veertig miljoen AWG te bezuinigen op zijn onderwijsbegroting. Zijn werkbezoek stond in het teken van samenwerking met Nederland ten behoeve van vernieuwing van het onderwijs in Aruba.

Minister Endy Croes was onlangs in Nederland voor het Vierlandenoverleg tussen Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten (zie onderstaande foto).

De ministers van Onderwijs met de Slotconclusies van het Vierlandenoverleg. V.l.n.r. Endy Croes (Aruba), Robbert Dijkgraaf (Nederland), Sithree van Heydoorn (Curaçao) en Rodolphe Samuel (Sint Maarten). (Bron: Floor Catsboek, ministerie van OCW)

In gezelschap van de gevolmachtigde minister van Aruba Guillfred Besaril sprak onderwijsminister Endy Croes in het Arubahuis in Den Haag met Ron Bormans

(Hogeschool Rotterdam), voorzitter van de regiegroep van het project Studiesucces Caribische studenten, en met projectleider Nicole Spellen (Hogeschool Amsterdam). Annemarie Proveyer, directeur Directie Onderwijs Aruba en Viola Heutger, rector van de Universiteit van Aruba, namen aan het overleg deel (zie onderstaande foto's).

Onderwijsoverleg in het Arubabuis met Endy Croes, Guillfred Besaril, Ron Bormans, Annemarie Proveyer, Viola Heutger en Nicole Spellen

Minister Croes is er alles aan gelegen om de kwaliteit van het onderwijs in Aruba verder te verbeteren. Hij wil daartoe een middellange termijnbeleid ontwikkelen. ‘Er is nu bijvoorbeeld sprake van verouderde landsverordeningen. Om dat te veranderen sloot minister Croes tijdens zijn werkbezoek in Nederland een contract met professor Luutsen de Vries voor de vernieuwing en modernisering van de verouderde Landsverordeningen (LV) Kleuter, Basis, Voortgezet Onderwijs en Hoger Onderwijs.

Luutsen de Vries zit dit grote en uitgebreide project voor. Hij zal ook de memorie van toelichting opstellen voor de nog niet bestaande LV Beroepsonderwijs en LV WOT. Het project zal naar schatting achttien maanden in beslag nemen. Luutsen de Vries gaat in maart aan de slag.

Centraal datacentrum

De minister wil zich ook inspannen om te komen tot een centraal datacentrum voor de registratie van alle 85 scholen in Aruba. ‘Op dit moment zijn de bestaande datasystemen niet of onvoldoende met elkaar verbonden. Zou dat wel het geval zijn, kan ik daarop sturen en helpt mij dat om het onderwijsbeleid ten behoeve van leerlingen en studenten verder te brengen’.

Endy Croes zegt moeite te hebben met de intentie om in 2023 veertig miljoen AWG te bezuinigen op de onderwijsbegroting. ‘Als wij niet voldoende kunnen investeren in ons onderwijs, dan zullen wij op den duur genooddaakt zijn te investeren in het oplossen van sociale problemen’.

* * *

Curator Renwick Heronimo Fundacion Museo Arubano spreekt bij Genootschap Nederland-Aruba

‘Aruba is niet alleen toerisme, het heeft ook een rijk industrieel cultureel erfgoed’

‘Er is een groeiend besef dat Aruba niet alleen toerisme is. Ons land heeft ook een rijk industrieel cultureel erfgoed’. En dat wordt getoond in het Museum of Industry en het Community Museum in San Nicolas. Aldus werkt Renwick Heronimo met succes aan ‘nation branding’ en aan ‘nation building’ van Aruba.

Donderdag 10 maart hield Heronimo op verzoek van het Genootschap Nederland-Aruba een online lezing over zijn passie om het industriële verleden van Aruba meer te benadrukken. Hij begon daarmee 1992. Renwick richtte toen de Fundacion Museo Arubano op en werd er curator.

Curator FMA Renwick Heronimo

De mogelijkheden die hij toen zag en de droom die hij had, zijn werkelijkheid geworden. Maar hij is niet vergeten dat zijn avontuur aanvankelijk een flinke uitdaging was. ‘Slechts een handjevol mensen zag in dat onze rijke industriële cultuur grote kansen biedt om te bereiken dat steeds meer Arubanen de schoonheid en de kracht zien hun nationale identiteit.

Heronimo koos voor San Nicolas, het oude centrum van de Arubaanse industrie dat sterk in verval dreigde te raken. Inmiddels is dat beeld ten positieve aan het kantelen. Vóór de Arubaanse economie en het toerisme door COVID-19 vrijwel tot stilstand kwamen, trokken de twee musea in San Nicolas gemiddeld zo’n tien- tot twintigduizend bezoekers: voor de helft Arubanen én voor de helft toeristen. Heronimo: ‘Wij laten hen daar met beelden en vertellingen door oude Arubanen kennis maken met een Aruba dat een krachtige industriële geschiedenis heeft’.

Vergissing

Ooit noemden de Spanjaarden de Caribische eilanden, zoals Aruba, ‘islas inútiles’: nutteloze eilanden. Enkele eeuwen later bleek hoezeer zij zich daarin hebben vergist. Dat was toen er goud kon worden gewonnen, het begin van de industriële ontwikkeling van Aruba. Die ontwikkeling zette zich voort met nieuwe industrieën zoals de teelt van aloë en, rond 1873, de fosfaatwinning aan de oostkant van het eiland. De volledige industrialisering van Aruba vond plaats met de bouw van de olieraffinaderij bij San Nicolas.

Archieffoto van de industriehaven van San Nicolas

Curator Renwick Heronimo: ‘Aruba was een industrie-eiland geworden. De jongere generatie heeft vrijwel geen idee van die interessante sociale en economische geschiedenis en van de betekenis ervan. In San Nicolas werkten en woonden duizenden mensen met zo’n zestig verschillende nationaliteiten. Het belang daarvan was en is enorm. Want door alle industrie moest er ook een goede luchthaven komen. En die bleek ook een uitstekende voorwaarde te zijn voor de ontwikkeling van ons huidige toerisme’.

Veerkracht en carnaval

Inzicht in de eigen geschiedenis en cultuur is cruciaal voor de identiteit en het gemeenschappelijke gevoel van ieder volk, ook het Arubaanse. Heronimo ziet dat het werkt en dat het wordt herkend.

‘Maar wij laten ook zien dat er net als in de negentiende en begin twintigste eeuw altijd weer nieuwe mogelijkheden zullen zijn om een land verder te ontwikkelen. Aloë was geen inheemse plant. Olie kwam uit Venezuela. Toch bleken deze industrieën bepalend te zijn voor een nieuwe toekomst. Dat besef wil ik versterken, zodat de eigen geschiedenis meer wordt herkend. Ik wil herinneren aan de altijd aanwezige veerkracht van Aruba’.

Renwick Heronimo heeft tal van nieuwe projecten op stapel staan, zoals het plan om aandacht te besteden aan de typisch Arubaanse carnavalscultuur en de rituelen daarvan. Ook de toeristische sector is gebaat bij de ontwikkeling die hij de afgelopen jaren in gang heeft gezet. Heronimo: ‘De samenwerking met het toerisme is dan ook veelbelovend omdat Aruba Tourism Authority de waarde inziet van het culturele erfgoed industrie in de *‘branding’* van Aruba’.

* * * * *